

De Bùrt

Uitgave van de Vereniging Heemkundekring
"Willem Snickerieme" te Hooge en Lage Zwaluwe

Redactie: A. Nelemans, Dordrecht
P.J.I. Marijnissen
J.J.M. Dubbelman-Bruynzeel
W.P.M. van Wezel
P.J.J. van Leest
J. Bos

Redactie-
adres: P.J.J. van Leest
Dorpsstraat 12a
4926 CR Lage Zwaluwe
tel. 01684-3266

De Bùrt

nr. 1 mei 1986

INHOUD

	pag.
Inleiding burgemeester	4
Inleiding voorzitter	5
"De Bùrt"	6
J.P. Kleijn, poëet en jurist	8
Toen en nu	12
Willem Snickerieme	13
Zwaluwse avond	16
De heren en vrouwen van de heerlijkheid Hooge en Lage Zwaluwe	17
Nieuws van de werkgroepen	21
Wapen	23
Uitnodiging	24
Brabantse gedichten: "'t Hermenieke"	25

typ. en lay out

Hans Bos

omslag en foto's

Pierrot van Leest

Hooge Zwaluwe, mei 1986

Onze jongste vereniging in de gemeente is de heemkundekring "Willem Snickerieme". Het gemeentebestuur en veel inwoners van Hooge en Lage Zwaluwe hebben enthousiast op de oprichting gereageerd omdat de heemkundekring zulke zaken gaat stimuleren als studie van de plaatselijke geschiedenis, plaatselijke gebruiken, straatnamen enz. Daar bestaat een grote belangstelling voor.

En is er dan iets uitgezocht dan moet daar natuurlijk een brede bekendheid aan worden gegeven. Een van de goede manieren is dan een eigen blad, waarvan het eerste nummer nu voor u ligt.

Wanneer Zwaluwe u iets zegt, dan kunt u niet buiten "de Bùrt".

Een eenvoudige manier om van regelmatige toezending verzekerd te zijn is lid te worden van de heemkundekring "Willem Snickerieme". Zo dat bij u nog niet het geval is raad ik u aan lid te worden.

U zult er geen spijt van hebben.

ir. P.J. Gruijters.
burgemeester.

VAN DE VOORZITTER

Tijdens de laatst gehouden ledenvergadering ben ik gekozen tot de eerste voorzitter van onze jonge vereniging "Willem Snickerieme".

Met 12 kollega's in een werkgroep hebben wij eerst de levensvatbaarheid van een heemkundekring in Hooge en Lage Zwaluwe onderzocht en dit onderzoek is positief uitgevallen. De heemkunde-avonden in 1985 hebben ons ervan overtuigd, dat in Zwaluwe een dergelijke kring is op te bouwen.

Vanaf 1973 woon ik met mijn gezin in Zwaluwe en mede door mijn correspondentschap van de Stem en het Carillon raakte ik door de contacten met zwaluwnaren geïnteresseerd in de geschiedenis van de dorpen en het vastleggen van feiten van nu voor later. Het vernemen van en het lezen over oudheidkundige activiteiten in enkele west-brabantse plaatsen stimuleerde mij ook - met anderen - een start te maken.

De vereniging groeit en bloeit. Meer dan honderd leden hebben zich al laten inschrijven, een fantastisch aantal in zo'n kort tijdsbestek. En er komen er nog steeds bij, die we niet alleen graag zien komen vanwege een bepaalde inbreng of kennis van de gemeente, maar ook om het werk van de kring financieel mogelijk te maken.

Het bestuur zal er steeds met kracht naar streven de leden regelmatig zaken van heemkundige aard aan te bieden en het een ieder mogelijk te maken de plaatselijke heemkunde te beoefenen.

Dit is ons eerste tijdschrift, dat wij mede afhankelijk van onze financiële positie enkele keren per jaar hopen uit te geven. De redactie zal steeds blijven trachten een goed en verantwoord produkt te presenteren, hoewel alle begin natuurlijk moeilijk is.

Ook uw bijdragen zijn daarbij welkom en voor eventuele commentaren houden wij ons zeker aanbevolen.

W.P.M. van Wezel

DE BÛRT

Probeert u zich eens een paar plekken in het dorp voor de geest te halen. De "heulen" in zowel Hooge- als Lage Zwaluwe of op "Sluis", in Lage Zwaluwe op de hoek van de Gaete en de Molendijk, voor het huis van Sjef van Ginneken of schuin tegenover "'t Lissabon" bij Stakenborg (tegenwoordig Toontje de kapper) of de weegbrug bij café 't Veerhuis. Plaatsen, waar je alles goed kunt overzien.

Het is avond en hij heeft de hele dag hard gewerkt. Na het eten, terwijl de vrouw de afwas doet, dommelt hij even weg. Dan grijpt hij zijn pet, schuift in zijn klompen en gaat nog even een rondje doen. Op zijn gemak wandelt hij naar zo'n punt als net genoemd, posteert zich daar en kijkt wat in het rond. Hij staat er nog maar net of er komt er nog een aan die, na een groet te hebben gebromd, naast hem gaat staan. Veel wordt er niet gezegd. Na een paar minuten, een kwartiertje, komen er nog een paar en voegen zich bij de eersten. Sommigen roken een pijp, anderen een goedkoop sigaartje of ze schuiven een pruim van de ene wang naar de andere terwijl er van tijd tot tijd een bruine straal op de klinkers of de blauwe, hardstenen stoep klettert.

Ze worden wat spraakzamer: nieuwtjes worden uitgewisseld, de laatste dorpsroddels verteld, de plaatselijke politiek uitvoerig besproken. Ook het weer en het werk op het land of in de griend krijgen alle aandacht.

Een vrouw fietst voorbij en is aanleiding voor een ruwe grap.

Er is een "bùrt".

Soms een levendig gesprek over de dingen van alle dag, dan weer zwijgend naar de weg of in de polder starend, de handen diep in de zakken, pet op het voorhoofd, soms een beetje hangend tegen een hekje of een muur.

De mannen staan heel strategisch: niets ontgaat ze van wat er door de dorpsstraat komt of de polder in en uit rijdt. Vaak geeft dat gespreksstof. De bùrt.

Na een poosje gromt er iemand iets dat als afscheidsgroet bedoeld is en kuiert weg. Tijd voor een bakske. Later gaan er meer, naar huis of nog even naar 't café. Het schemert al en ook de laatsten stappen op. De plek is weer leeg. De bùrt is weg.

Zo moet u zich dat voorstellen. Een vaste plaats, met een goed uitzicht, beetje beschut en vaak met een muurtje, hekje of iets dergelijks waar je tegen aan kan leunen, en een groepje mannen die wat kletsen over gewone alledaagse dingen. Door de week in werkgoed, klompen, pet, 's zondags in het zondagse pak waarbij de pet soms door een hoed en de klompen soms door schoenen zijn vervangen; het "pepke" soms door een sigaar met een bandje. Dat is een "bùrt" zoals er vroeger verschillende waren in het dorp en zoals er nu nóg wel zijn. Niet die plek op zich maakt de bùrt, en ook niet een paar mannen die elkaar op een willekeurige plaats ontmoeten en een praatje maken (ofschoon je volgens het plaatselijk spraakgebruik wèl kan staan "bùrten").

Maar die vaste plaats en die mannen zijn het die samen de "bùrt" vormen. En typisch Zwaluws woord dat terugkomt in het spraakgebruik: "Op de bùrt zeeën ze dat . . ." "Van wie weet je dat?" "Van de bùrt".

We zochten een aparte naam voor ons blad, die een beetje lekker ligt, niet te lang, geen cliché, met een oud tintje en echt Zwaluws. Niet mis allemaal, sommigen lagen er wakker van.

We denken met "de Bùrt" een erg passende naam te hebben gevonden.

De Bùrt als bindend element in onze vereniging, als brenger van nieuws, al is dat dan ook "oud nieuws". De Bùrt ook als Zwaluwse aangelegenheid waarin wij ons bezighouden met een levend verleden. We hopen er nog lang mee te doen.

J.P. KLEIJN, POËET EN JURIST

De meeste straatnamen in onze gemeente laten aan duidelijkheid vaak niets te wensen over. Kerkdijk, Onderstraat, Wethouder Crezeelaan, Nieuwlandsedijk, Pastoor van Hooijdonklaan enz. In sommige gevallen leven de vernoemden zelfs nog onder ons.

Zo niet Johannes Petrus Kleijn, naar wie in Hooge Zwaluwe een straat is vernoemd.

Wie was deze man?

J.P. Kleijn werd op 4 juni 1760 geboren in Hooge Zwaluwe als zoon van de rentmeester van de Prins van Oranje. Toen hij negen jaar oud was, stierf zijn vader. Zijn moeder hertrouwde met Willem van Gendt, predikant bij de Ned. Hervormde Kerk der beide Zwaluwen. Deze laatste bereidde hem voor op de academische lessen. Hij bezocht de Latijnse School in Dordrecht, waarna hij eerst theologie en daarna rechten ging studeren in Utrecht. Reeds in 1782, op 22-jarige leeftijd, promoveerde hij op een dissertatie "De Divortio" (een verhandeling aangaande echtscheiding).

Als liefhebber van muziek en dichtkunst kwam hij in contact met de voor de meesten onder ons wat meer bekendere dichters van het sentimenteel-romantische genre, zoals: de Vlissinger Bellamy, Staring en Harderwijkse school en H. van Alphen, dichter van het welbekende "Jantje zag eens pruimen hangen". Aanvankelijk wijdde hij zich aan letterkundige studiën en was lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

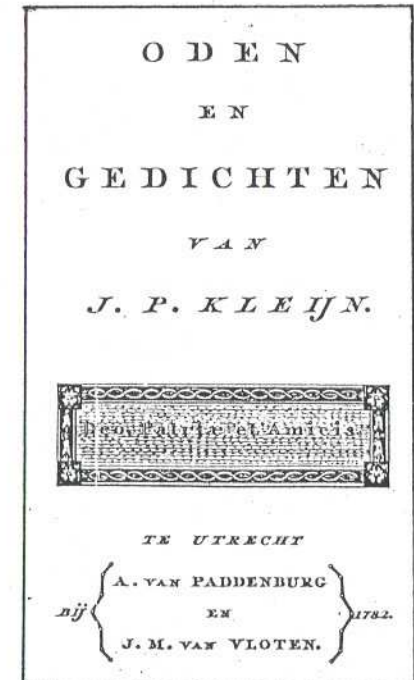
In 1782 trouwde hij met Antoinette Ockerse uit Vianen. Ook zij liet zich in de dichtkunst niet onbetuigd.

In die tijd boterde het niet erg tussen Hooge- en Lage Zwaluwe; hoog oplopende ruzies en relletjes waren aan de orde van de dag. In verband daarmee stelde de toenmalige Stadhouder Willem V Kleijn aan tot burgemeester der beide Zwaluwen teneinde de rust en orde weer te herstellen.

Kleijn zou zich hierbij gunstig hebben uitgelaten over Lage Zwaluwe, hetgeen de Hooge Zwaluwnaren natuurlijk ter ore kwam en grote wrevel bij hen had gewekt die niet meer goed te maken was. Ook de Franse bezetting en de keuze van Kleijn daarin speelde niet mee in zijn voordeel.

De familie Klèijn moest vertrekken en snel. Het meeste huisraad was al ingescheept. Toen dit het gespuis bekend werd boorde men gaten in het schip zodat het in dieper water zou zinken. Al pompend wist de schipper uiteindelijk het huisraad en de kostbare bibliotheek, zwaar beschadigd door het water, aan land te brengen. Voor een fraaie beschrijving van Kleijn's "onaangename ervaringen" kan ik u verwijzen naar het boekje "Zwaluwe in vertellingen" van D. Zaaijer. Het huis van de familie Kleijn is, waarschijnlijk uit wraak, aangestoken en tot de grond toe afgebrand. Het bevond zich tegenover wat nu "Antiekhandel Binck" is, een kopie van een plattegrond van deze tijd is bij de heemkundekring in bezit.

Na de vlucht in 1794 vestigde de familie Kleijn zich in Wageningen. Hij werd ook daar lid van het gemeentebestuur en afgevaardigde naar Provinciale Staten, waar hij lid werd van het "Comité van Policie, Financiën en Algemeen Welzijn in Gelderland", voorwaar een bliksemcarrière die eindigde met de functie van Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof in Arnhem.

titelpagina van een dichtbundeltje van J.P. Kleijn

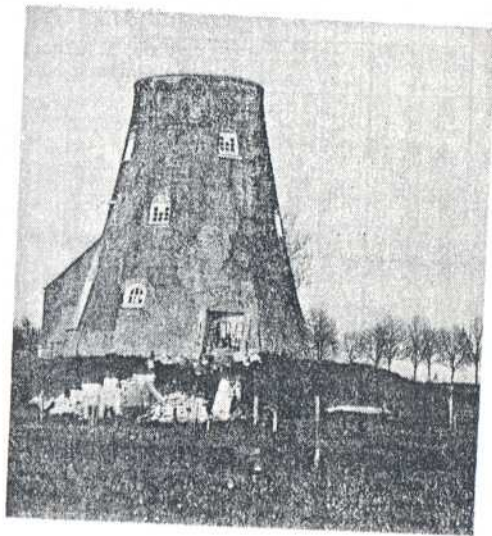

TOEN EN NU

Een rubriekje dat u nogal eens zult tegenkomen in ons blad is "Toen en nu". Zoals deze titel eigenlijk al een beetje zegt is het de bedoeling dat we een afbeelding van een bepaalde plek uit het dorp laten zien; meestal een oude foto, soms een historische tekening of zo. Daarbij treft u dan ook een afbeelding aan van dezelfde plek, maar dan zoals het nu is. U moet dan eens vergelijken en zien wat er veranderd is in die jaren, of soms zal ook blijken dat er al die tijd eigenlijk bijna niets is veranderd!

Deze eerste keer ziet u twee foto's van de poldermolen "Schuddebeurs", één van voor de oorlog (1939) en een die pas genomen is. Beiden vanuit ongeveer dezelfde plek. Die molen stond vroeger bekend als de "Schuddebeursche Water-molen" en is gebouwd in 1794. Hij was toen voorzien van een scheprad en beemaalde de polders Schuddebeurs, Vegetas en

een aantal kleinere polders, onder de naam Royale Polder. Eigenares was "Domeinen in het rentamt Zwaluwe". In 1943 werd hij gerestaureerd en voorzien van zogenaamde Busselstroomlijnwieken. Op 8 november 1944 werd de molen onder vuur genomen en liep zware oorlogsschade op. Nu staat alleen de romp er nog, waarin tot 1985 een BB-post was gevestigd. Het bijbehorende woonhuis wordt bewoond door M. van den Andel, die het elektrische gemaal "Schuddebeurs" aan de Zwaluwsedijk bedient.

litt.: "Molens in Noord-Brabant"
ing. P. v. Bussel

HB

foto's Pierre van Leest

"WILLEM SNICKERIEME"

Toen onze jonge vereniging zelfs die status nog niet had opereerde de eerste werkgroep onder de voorlopig titel "De Heerlijkheid Hooge en Lage Zwaluwe".

Om verschillende redenen wilden we bij de oprichting der vereniging naar een andere naam, hetgeen uiteindelijk resulteerde in "Willem Snickerieme". In de in december '85 uitgegeven nieuwsbrief aan de toenmalige aspirant-leden is de naam en de man die erachter stak nader toegelicht. Ter gelegenheid van de eerste "Bùrt" en omdat er nu veel nieuwe leden zijn die dat stukje misschien niet kennen willen wij dit - nog iets uitgebreid - hierin opnieuw opnemen.

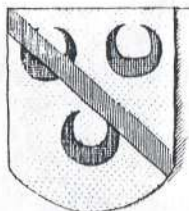
Willem Snickerieme (in hedendaags Nederlands: "Willem de Roeispaan") is de vanouds bekende bij- of scheldnaam van Willem van Duvenvoorde (of Duivenvoorde) uit het geslacht Wassenaer, zoon van Filips van Duvenvoorde. Hij leefde van 1290 (helemaal zeker weten we dit niet, hij was een bastaardzoon van Filips) tot 1353.

Ook over dit laatste jaartal heeft op zijn minst twee verstand bestaan; de bekende van Goor vermeldt in zijn "Beschryving der Stadt en Lande van Breda" (1744) als zijn sterfjaar 1358, maar dit terzijde.

Willem bleek al heel jong een briljant financieel deskundige te zijn en in die hoedanigheid werd hij adviseur van de toenmalige graven van Holland Willem III en Willem IV en van hertog Jan III van Brabant. Hij adviseerde hen ook op ander terrein en bracht en zodoende tot nauwe samenwerking.

Uit zijn bijnaam blijkt al dat hij ook zijn eigen belangen niet vergat. Hij roeide een zeker voor zijn tijd fors vermogen bij elkaar en was op den duur puissant rijk, aan geld maar vooral ook aan landgoederen.

Hij dacht overigens niet alleen aan zichzelf, getuige zijn verschillende "godvruchtige instellingen" die hij zou hebben gedaan. Volgens de al aangehaalde van Goor stichtte hij het St. Antonis Gasthuis in Oosterhout, een Kartuizer klooster bij Raamsdonk en een Clarissen klooster bij Brussel, waar hij ook begraven is. Ook versterkte hij de steden Geertruidenberg en Vianen met muren en wallen.

Waren de van Duvendoordes waarschijnlijk de eerste Heren van de heerlijkheid der beide Zwaluwen (alleen van de graven van Holland), Willem verwierf door koop of verdienste nog vele andere landerijen in West-Brabant ("De weg van Dordt naar Mechelen loopt over mijn gebied"). Hij was vooral ook bekend onder de titel Heer van Oosterhout.

Zij afgebeelde wapen is dat van de Wassenaers - drie wassende manen - voorzien van een rode zgn. bastaardstreep.

In 1328 werd hij tot ridder geslagen en in 1329 werd hij bij Akte van Legitimatie door Keizer Lodewijk van Beieren gewettigd. In de keizerlijke bul overwoog de keizer onder meer (vrij vertaald) dat het niet uit een wettig huwelijk voortspruiten niet zozeer de schuld is van het kind dat daaronder lijdt, doch veel meer de schuld is van de ouders die de onwettige bijslaap bedreven. Waarvan akte!

Willems wettige echtgenote, Heylewijf van Vianen (ook wel bekend als Hedwig of Heloise) kreeg geen kinderen. Dit belette Willem niet bij zijn overlijden vijf kinderen na te laten: een zoon (ook Willem genaamd) en vier dochters. De bekendste hiervan was Beatris, zijn erfdochter. Verderop in dit blad komt zij nog nader ter sprake.

Toen Willem in 1353 schatrijk stierf liet hij het belangrijkste gedeelte van zijn bezittingen na aan zijn neef Jan II van Polanen. Diens kleindochter Johanna van Polanen, vrouwe van de Leck, had dit bezit via haar vader Jan III van Polanen geërfd. Deze Johanna trouwde in 1403 met Engelbert I van Nassau, de bet-overgrootvader van Willem de Zwijger.

Na allerlei verwickelingen die er in dit verband niet zo toe doen en bovendien elders nog worden behandeld werd uiteindelijk Willem de Zwijger door Koning Filips II van Spanje met o.m. de Zwaluwen beleend en de hem opvolgende Oranjes verkregen alle de titel Heer of Vrouwe van Hooge en Lage Zwaluwe. Thans wordt deze titel gevoerd door Koningin Beatrix.

Een heel verhaal allemaal en terug te vinden in verschillende boekjes, maar wat wij er eigenlijk mee wilden zeggen is dat Willem van Duivenvoorde alias Willem Snickerieme met al zijn geroei de grondlegger is geweest van het enorme bezit van de Oranje-Nassau's in deze streken, nu opgenomen in de Staatsdomeinen, waarvan onze heerlijkheid - juridisch van geen enkele betekenis meer - ook deel uitmaakt.

Een belangrijk man ook in onze contreien, die Willem (onze van Duivenvoordestraat is naar hem genoemd en de Polanenstraat naar zijn al genoemde neef Jan van Polanen).

Hoewel Willem van Duivenvoorde zeker geen specifiek Zwaluwse figuur kan worden genoemd heeft de werkgroep destijds gemeend dat deze kleurrijke figuur zó met het ontstaan van de beide Zwaluwen - wat toen nog niet veel voorstelde - verbonden moet zijn geweest dat zijn naam aan onze heemkundekring is gehecht. En dat we zijn scheldnaam hebben genomen, och, heeft Zwaluwe nu juist daarin geen reputatie op te houden?

(behalve uit "van Goor" kan men het bovenstaande terugvinden in de encyclopedie, "Zwaluwe in vertellingen" van D. Zaaijer en Jaap ter Haar's "Geschiedenis van de Lage Landen".)

Hans Bos

ZWALUWSE AVOND

Op 21 mei a.s. organiseert de voetbalvereniging v.v. Zwaluwe in het kader van haar 40-jarig bestaan een "Zwaluwse avond", waarbij een groot aantal plaatselijke verenigingen zich zullen manifesteren.

Op de eerste plaats, v.v. Zwaluwe, van harte proficiat met dit jubileum!

Ook de heemkundekring zal tijdens deze avond haar aanwezigheid laten blijken en een kraam bezetten, waar het een en ander te zien zal zijn.

Mocht u zich als lid willen opgeven, dat kan daar ook! We hopen u daar in elk geval te kunnen begroeten.

DE HEREN EN VROUWEN VAN DE HEERLIJKHEID HOOG EN LAGE ZWALUWE

A. Nelemans

De geschiedenis van de heerlijkheid Zwaluwe verliest zich in het duister der eeuwen.

Wij weten, dat Zwaluwe eigendom was van de Graven van Holland. Op hun beurt waren deze Graven leenmannen van de keizer.

Toen Karel de Grote aan de macht was, ontstond er een enorm rijk. Echter, de door innerlijke strijd verscheurde Karolingische dynastie stierf in Oost-Francië (het Duitse rijk waarvan de Nederlanden als onderdeel van het Hertogdom Lotharingen deel uitmaakten) in 911 uit en het Saksische hertogelijk geslacht volgde in 925 op als koningen (en keizers).

In die tijd kwam het leenstelsel in zwang. Landerijen werden uitgegeven in leen, dat is doorgaans in erfelijk bezit, o.m. op voorwaarde van "hulpbetoon in de krijg".

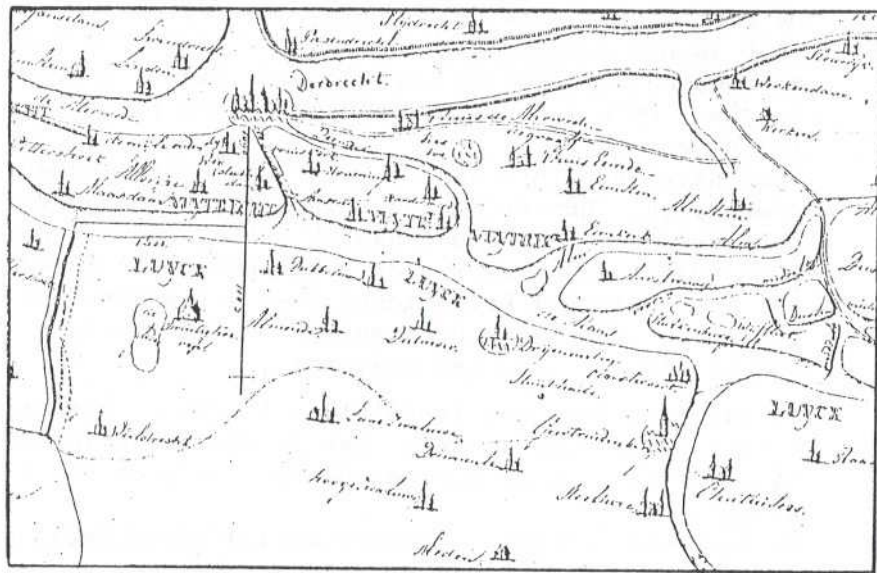
De leengoederen waren oorspronkelijk eigen, vrij goed (Domeinen), genomen uit de vele bezittingen van de Vorst, en onder zijn gunstelingen verdeeld.

De West-friese graaf Gerulf (Gerlof) heeft in 885 in samenspel met zijn opperheer de keizer, de hand gehad in de moord op de Deense hertog Godfried. Zijn zoon Diederich (Dirk) I ontving in 922 van de Franse koning Karel de Eenvoudige de machtige abdij Egmond, welke bezittingen, rechten en invloed zich in het noorden tot over het Vlie, in het zuiden tot in het latere Zeeland en de Noord-westhoek van Brabant uitstrekten. Noord-west-Brabant was toen geologisch gezien nog één geheel met Holland. Deze Dirk I was de eerste Hollandse graaf. Of deze hierbij dus ook Zwaluwe ontving kan ik niet met zekerheid zeggen, maar gezien het bovenstaande zou het kunnen. Zeker is echter dat een van zijn opvolgers het kregen.

De Graven van Holland regeerden van 922 tot 1299. Daarna werd het Huis Henegouwen grafelijk in Holland.

We willen het hebben over de tweede graaf van dit huis in Holland, WILLEM III (regeerperiode 1304-1337) die veel voor zijn graafschap heeft betekend. Dank zij zijn verstandig beleid heerste er een grote mate van orde en rust in zijn landen. Hij kreeg daarom de ere-naam Willem de Goede.

Gedeelte van een kaart uit onze omgeving van omstreeks 1350. Als u goed kijkt ziet u plaatsen als Hooge- en Lage Zwaluwe "Meden", Drijmelen, Standhazen en Geertruidenberg e.a. De Biesbosch bestond toen natuurlijk nog niet.

Willem III was gehuwd met Joanna van Valois en zijn gunsteling was WILLEM VAN DUIVENVOORDE, bekend als de grondlegger van het vermogen der Nassaus, die samen met zijn vrienden tijdens de afwezigheid van de graaf de zaken in het graafschap leidde. Graaf Willem III gaf als leenman o.m. de Heerlijkheid Zwaluwe als onderleen aan de heren van Duivenvoorde, waarvan

Willem Snickerieme - onder welke naam hij in 1313 voor het eerst in de archieven opdook - wel de bekendste was. Hij was een bastaardzoon van Filips van Duivenvoorde van het geslacht Wassenaer, dat op 6 november 1295 door Floris V beleend was met de heerlijkheid Polanen in Delfland.

Willem was zeer thuis op het gebied van staatsfinanciën en adviseerde hierbij Willem III en diens zoon Willem IV. Uit zijn bijnaam "Snickerieme" die zijn tijdgenoten hem gaven blijkt, dat hij hierbij zijn eigen belangen ook goed in het oog hield. Voor zover bekend waren de van Duivenvoordes de eerste heren van de Heerlijkheid Zwaluwe.

Willem was getrouwd met Heylewif (Heloise), dochter van Zweder, heer van Vianen. Zijn natuurlijk dochter BEATRIJS werd in 1346 beleend met de heerlijkheid Zwaluwe. Zij was gehuwd met Roelof van Dalem (van Dongen). Weduwe geworden, gaf Beatrijs op 22 januari 1377 Hooge Zwaluwe over aan MARGRIET VAN DER LIPPE, Vrouwe van de Leck en Breda, gemalin van Jan van Polanen, en aan haar zoon.

Omstreeks die tijd deden de Nassau's hun intrede in deze streken. Joanna van der Leck trouwde op 1 augustus 1403 met Engelbert I van Nassau. Door dit huwelijk werd het huis Nassau, na de vorst, het eerste huis in deze landen.

Beatrijs en haar oudste zoon Willem van Dalen behielden Lage Zwaluwe, dat in 1503 definitief JAN VAN DALEN (zoon van Willem) toebehoorde. Deze Jan beging echter een "manslag" aan de onderschout of burgemeester van Turnhout, Karel van Lier, waardoor al zijn goederen - waaronder Lage Zwaluwe - bij vonnis van de leenbank van Breda op 25 februari 1513 verbeurd werden verklaard ten behoeve van HENDRIK, GRAAF VAN NASSAU-DILLENBURG (1483 - 1538).

Deze Hendrik is in de geschiedenis bekend als de vertrouweling en opvoeder van de latere Keizer Karel V. Hij streed met bekwaamheid en voorspoed aan de spits van de keizerlijke legers tegen de Engelsen en de Fransen. Hij was Stadhouder van Holland, Zeeland en Friesland en grootvader van Willem de Zwijger.

De weduwe van Jan van Dalem, Magdalena Hagenauw verkreeg op 1 juni 1517 gratie en Karel V gaf haar in zijn functie van Graaf van Holland de verbeurd verklaarde goederen terug. Die teruggave bleek echter problemen op te leveren, want de Rekenkamer van Holland weigerde de desbetreffende akte te registreren. Karel zelf stelde kennelijk ook weinig prijs op zijn nieuwe aanwinst en schonk Zwaluwe aan Hendrik, Graaf van Nassau-Dillenburg. De familie van Dalem nam dit niet en spande een proces tegen graaf Hendrik aan voor de Grote Raad van Mechelen. Pas in 1580 werd een oplossing gevonden. Philips II, nog in functie als Graaf van Holland, beleende WILLEM VAN ORANJE met de Zwaluwen gelijk Jan van Dalem het eertijds bezat. Magdalena deed afstand van haar rechten en ontving daarvoor jaarlijks 300 carolus-guldens.

Willem van Oranje is ongetwijfeld één der edelste heren van Zwaluwe geweest. Hij werd op 25 april 1533 te Dillenburg geboren en in 1544 werd de jonge prins erfgenaam van René van Chalons, waaraan hij de toevoeging "van Oranje" heeft te danken. Hij was van meet af aan de gunsteling en vertrouweling van Keizer Karel V.

Willem de Zwijger

Hij was reeds vroeg verdienstelijk zowel aan het hof als in het veld en werd in 1558 opperbevelhebber in een voorspoedige veldtocht tegen de Fransen. Hij trouwde met de rijke erfdochter van de Graven van Buren, Anna van Egmont (1533-1558). Hij voerde een grote hofhouding in Breda en Brussel. De prins was zeer geliefd bij het volk. Hij was, hoewel zeer voorzichtig in zijn woorden waarom hij wel illem de Zwijger werd genoemd, wanneer het te pas kwam erg minzaam, genoeglijk en met veel gevoel voor humor. Hij had jarenlang zitting in de door Karel V opgerichte Raad van State.

Na de dood van Anna van Egmont in 1558 hertrouwde hij in 1561 met Anna van Saksen. In 1559 was hij door Karel V en Philips II benoemd tot Stadhouder van Holland, Zeeland, Utrecht en Bourgondië.

Door zijn kontakten met Duitse vorsten werd de prins in 1567 leider van de opstand der Nederlanden tegen Philips II, die zoals bekend zou leiden tot de tachtjarige oorlog.

Nadat hij van Anna van Saksen was gescheiden trouwde hij in 1575 met Charlotte de Bourbon en na diens dood met Louise de Coligny (1583).

In 1580 werd de prins door Philips II in de ban gehetogen tot gevolg had dat de "Vader des Vaderlands" in 1584 in Delft werd vermoord.

(wordt vervolgd)

NIEUWS VAN DE WERKGROEPEN

Na de eerste ledenvergadering in "Den Domp" heeft het bestuur zich beraden over de verschillende uitgesproken voorkeuren voor te ondernemen activiteiten, zoals die tijdens die ledenvergadering naar voren waren gekomen.

Bij een inventarisatie van de ingeleverde formuliertjes bleek, dat de voorkeur van vrij veel mensen uitgaat naar de beoefening van de geschiedenis van Zwaluwe in het algemeen, naar monumenten en andere karakteristieke gebouwen e.d. en naar oude kaarten, foto's en andere documenten.

Een tamelijk grote voorkeur bestond ook voor de beschrijving van de (totstandkoming van de) plaatselijke geografie en bodemvondsten en ook voor het verzamelen van oude Zwaluwse verhalen, anecdoten etc. Voor de andere gesuggereerde onderwerpen was de belangstelling minder groot, wat natuurlijk niet betekent dat hieraan geen aandacht meer behoeft te worden besteed.

In het bestuur is besloten om te proberen het tot voorlopig drie werkgroepen te laten komen die de volgende onderwerpen

- Werkgroep I - algemene geschiedenis dorp
 - geschiedenis kerken, verenigingen enz.
 - monumenten, karakteristieke gebouwen
 - kaarten, foto's e.d. van vroeger en nu
- Werkgroep II - plaatselijke dialecten
 - oude Zwaluwse verhalen, anecdoten,
 bekende figuren, "dorpsleven"
- Werkgroep III - plaatselijke geografie, veldwerk
 - archeologie (bodemonderzoek)
 - toponymie (herkomst plaatselijke namen van wegen, veldnamen enz.)

De onderwerpen zijn zó gekozen dat zij een beetje met elkaar te maken hebben en in elkaars verlengde liggen.

De momenteel uit 13 leden bestaande werkgroep I, die we gemakshalve maar de werkgroep Geschiedenis zullen noemen, is op 9 april samen geweest voor een oriënterende bespreking. Vastomlijnde plannen of ideeën omtrent activiteiten en werkwijze zijn er immers nog niet in ons prille clubje en je moet ergens beginnen. Hoewel er slechts 7 van de 13 uitgenodigde leden aanwezig konden zijn bleek ook tijdens deze vergadering weer dat er verschrikkelijk veel te doen is en dat de ideeën als een aangename warme douche over iedereen werden uitgestort. Men hoeft zich bepaald niet te vervelen.

Uit de vele dingen die over de tafel zijn gekomen lichten wij:

- het tweehonderdjarig bestaan van de RK Parochie en de beschrijving van een aantal geschiedkundige aspecten daarvan;
- de beschrijving van de 10 monumenten die onze gemeente rijk is alsmede een aantal andere panden die een onderzoek waard zijn;
- onderzoek naar de oorsprong van onze gemeentegrenzen;
- het zoeken van een min of meer definitief onderkomen voor oude voorwerpen die in bezit/bruikleen van de kring komen en het opknappen van dergelijke voorwerpen.

Enthousiasme genoeg. Waar voor iedereen de tijd vandaan moet komen die hierin gaat zitten is een tweede, maar Keulen en Aken . . . u weet het.

Mocht u zin hebben u bij deze werkgroep aan te sluiten, u bent natuurlijk van harte welkom.

Omtrent de andere werkgroepen kunnen op het ogenblik nog geen mededelingen worden gedaan, binnenkort hoort u daar meer van.

--o0o--

EEN WAPEN VOOR DE KRING

Voor de aardigheid is ten behoeve van de heemkundekring een heus wapentje ontworpen volgens de traditie van de aloude heraldiek. Dat wapen siert de achterkaft van dit boekje en zult u wellicht ook nog eens terugzien op het briefpapier of anderszins.

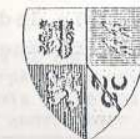
Normaal is een wapen in kleur uitgevoerd; in zwart-wit weergave worden die kleuren dan voorgesteld door vastgestelde lijntjes, stippen enz., zo ook hier.

Het schild is verdeeld in vier kwartieren. Links boven ziet u het Hollandse wapen (Zwaluwe was heel vroeger immers Hollands bezit), de rode leeuw op een gouden veld. Daaronder is afgebeeld de Brabantse gouden leeuw op een zwart veld. Rechtsboven ziet u het overbekende Zwaluwse wapen, twee gouden zwaluwen op een blauw veld en daaronder het wapen van Willem van Duivenvoorde, de drie zwarte wassende manen (wassenaars) op een gouden veld en voorzien van een schuine rode zgn. bastaardstreep.

Het devies daaronder, "Acquirit qui tuetur" betekent: "Hij verwerft, die in stand houdt". Of, wat vrijer vertaald, "Wie wat bewaart, die heeft wat".

En dat houden we voor ogen.

(ontwerp:
Pierrot van Leest)

ACQUIRIT QUI TUETUR

Aankondiging "Moment voor Monument"

Welkom in Hooge Zwaluwe op 31 mei 1986 vanaf 9.00 uur
Groots 17^e eeuw's Dorpsfeest rond gerestaureerde
Monumentale Kerk van 1641.

UITNODIGING

aan alle leden van de
Heemkundekring "Willem Snickerieme"

In het kader van de festiviteiten rond de ingebruikname van de gerestaureerde Ned. Hervormde Kerk in Hooge Zwaluwe "Moment voor Monument" wordt door leden van de Heemkundekring een expositie samengesteld die geruime tijd in het gemeentehuis zal zijn ingericht.

Deze expositie zal officieel worden geopend op vrijdag 30 mei a.s. om 20.45 uur (onmiddellijk na de gebedsdienst in de NH Kerk) in de raadszaal van het gemeentehuis. De opening zal worden verricht door de heer R. Jacobs, streekarchivaris van het Streekarchivariaat "Nassau-Brabant".

Het bestuur van de Heemkundekring nodigt bij deze alle leden van de kring van harte uit deze opening bij te wonen.

BRABANTSE GEDICHTEN

Geachte lezer,

Op voorstel van en in overleg met het bestuur van de heemkundekring zullen in "de Burt" regelmatig gedichten worden geplaatst van wijlen mijn vader Adriaan van der Made, geboren, geleefd en overleden in Lage Zwaluwe (1916-1983).

Zijn verhalende gedichten geven een beeld van zijn enorme liefde voor het West-Brabantse land. Duidelijk wordt dat alle veranderingen in de streek voor hem zeker niet allemaal verbeteringen zijn geweest, er klinkt dan ook een zekere heimwee in door naar vroeger tijden.

Dat schrijven hem in het bloed zat moge blijken uit het feit dat hij reeds in het begin der vijftiger jaren was begonnen met het schrijven van een Brabantse roman. Het manuscript, dat al enkele honderden pagina's telde, is helaas - waarschijnlijk met een verhuizing - zoekgeraakt. Ook is hij later jarenlang correspondent voor het dagblad de Stem, het Carillon e.a. geweest.

Jammer is, dat de gedichten pas na zijn overlijden konden worden uitgegeven, temeer daar er een enorme belangstelling voor bleek te zijn en de oplage (35 gedichten) snel was uitverkocht. Er zijn plannen om nu deel 2 met ongeveer 25 gedichten uit te geven.

Mijn moeder en ik zijn bijzonder verheugd dat er door publikatie in dit blad aandacht wordt besteed aan het zeg maar "levenswerk" van mijn vader. Wij wensen u veel leesplezier.

Ton van der Made

Het hermenieke

Het moet zo rond de dertiger jaren zijn geweest
Dat over ons dorpke kwam gevaren een muzikale geest
Na de zondagse mis in het cafeeke bij Jan de Kei
Werd over niets anders meer gesproken dan muziekmakerij.

Bakker Bol en slager Schenk wilden in ons dorp een harmonie
Druk gesprek over instrumenten, welke en voor wie
Er waren dan nog geen instrumenten om op te repeteren
Maar Peet de smid deed de toezegging om ieder muziek te leren.

Men had voor de harmonie ook al een naam, Deugd Veredeld
Die naam had Piet de Post in de gauwigheid geleverd
Maar men vond het een naam die klonk als een klok
Zo vond ook de keuensnijer Pietje de Bok.

Bij het schuimend bier getapt door aller Marieke
Werd dat het mooie begin van het dorps hermenieke
Als dirigent zou meester Bartels dan worden aangesteld
Snel kwamen er instrumenten, men ging repeteren met geweld.

En meester Bartels sloeg ijverig de maat bij dat gebeuren
Een oordeels leven klonk dan op straat, door ramen en deuren
De vrouwen waren ook actief en hebben het vaandel geborduurd
Daarop de naam "Deugd Veredeld", met lauwertak ommuurd.

Toen op een mooie zondag in mei is men naar buiten gekomen
Men wilde tenslotte graag eenieder de vorderingen laten horen
Voorop Dikke Dries met grote trom, wat had hij het warm
't valt ook niet mee om de trom te slaan met een arm.

Groot en klein kwam voor dit gebeuren tesaam
En zo werd in marstempo naar het naburige dorpke gegaan
Daar werd men door een committee opgewacht met vlag en wimpel
Feestelijke lampions opgehangen en daarna begon het gepimpel.

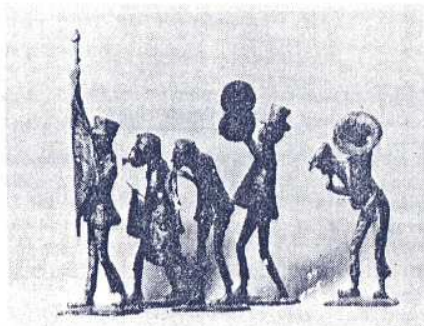
Dit alles ter ere van de buurtmuzikanten en hun vertier
Leverde de kastelein voor dit gebeuren gratis bier
Dat werd een plesante dag om nooit meer te vergeten, o nee
Er werd volop muziek gemaakt en iedereen danste mee.

Dikke Dries sloeg de grote trom, hij sloeg maar door
Al vond hij dan ook niet bij iedereen een goed gehoor
Toen in den avond is men naar het eigen dorpke terug gegaan
De instrumenten veel gedeukt, meester Bartels erg ontgaan.

Op de terugweg werd er veel gezongen in de maat een twee drie
Maar deze tocht was ook het einde van de hermenie
Als herinnering hangt het vaandel bij de smid in de hoek
Met de goudgele letters "Deugd Veredeld", op het doek.

Door het gebeuren was lang de Brabantse dorpsgeest zoek
Dat gebeuren met het hermenieke ging er niet in als zoete koek
Nu nog na jaren heeft men elkaar dit gebeuren niet vergeven
Dat ons dorpshermenieke was beschoren zo'n kortstondig leven.

A. v.d. Made

HEEMKUNDEKRING "WILLEM SNICKERIEME"

Bestuur:

W.P.M. van Wezel	voorzitter
P.J.I. Marijnissen	sekretaris
M.J.A. Baselier	penningmeester

J. Bos	
P. den Dunnen	leden
P.J.J. van Leest	
A.M. Schuurmans	

Sekretariaat:

P.J.I. Marijnissen
Loonsedijk 27a
4926 RK Lage Zwaluwe
tel. 01684 - 2409

Vereniging opgericht 10 oktober 1985
Inschrijving Kamer van Koophandel Waalwijk V272.085

Contributie:

- volwassen leden: f 25,- per jaar
- overige tot dit gezin behorende leden: f 10,- p.j.
- 65-plussers: f 10,- per jaar
- leden, jonger dan 18 jaar en waarvan de ouders geen lid zijn: f 15,- per jaar

Giro: 52.54.620

Bank: 1267.13.229 (Rabobank Lage Zwaluwe, het giro-
nummer van deze bank is 11.02.063)